

Desenvolupament de les capacitats bàsiques. Tècniques d'aprenentatge i d'estudi

Bloc informatiu

Tècniques de síntesi

El quadre sinòptic

Organització de la informació d'un text

La sinopsi o quadre sinòptic és una altra tècnica que pots fer servir quan hagi d'estudiar. És també una tècnica de síntesi. Una **sinopsi és el recull de les idees fonamentals d'un tema per tal de tenir-ne una visió global**. La sinopsi t'ajudarà a entendre millor el que estudies i et facilitarà l'assimilació dels continguts que has de treballar. Una forma de presentar una sinopsi és mitjançant un quadre sinòptic.

QUÈ ÉS UN QUADRE SINÒPTIC?

Es tracta d'una **representació gràfica de la informació d'un text** que et permetrà l'assimilació ràpida i visual de l'organització de les seves idees. El pots considerar una variant de l'esquema que pots aplicar quan et trobis amb textos que tinguin dades molt concretes. Si estudies amb l'ajuda de quadres sinòptics, estimularàs la memòria visual i els mecanismes cerebrals d'associació d'idees que et permetran lligar més sòlidament els continguts que treballis.

El quadre sinòptic representa l'ordre i la relació de les idees i els conceptes d'un text, un tema o una lliçó i t'ajuda a aprendre de manera significativa i no memorística el que has d'estudiar.

QUINA DIFERÈNCIA HI HA ENTRE EL QUADRE SINÒPTIC I L'ESQUEMA?

El quadre sinòptic es pot considerar una **modalitat d'esquema**, però se'n diferencia perquè en el quadre sinòptic es representa sobretot la **jerarquia i l'ordre de totes les idees d'un tema**. Els esquemes organitzen paraules o termes i no tant idees. L'esquema pot recollir o no les idees secundàries o els exemples, mentre que el quadre sinòptic representa les relacions lògiques de totes les idees contingudes en un text.

PER A QUÈ ET POT SERVIR UN QUADRE SINÒPTIC?

- ▶ Per a ordenar i organitzar els continguts d'un tema de manera que el puguis memoritzar d'una forma ràpida.
- ▶ Per a fer-te una idea exacta de les semblances i les diferències entre els conceptes del tema.
- ▶ Per a no haver de tornar a llegir tot el tema cada cop que s'hagi de fer un repàs.

- ▶ Per a estructurar el pensament, per a estimular la comprensió i l'ordre de les idees del que hagi de treballar i, també, per a saber-ho expressar millor.

QUAN HAS DE FER SERVIR UN QUADRE SINÒPTIC?

- ▶ Quan el tema sigui molt complex i estructurat en classificacions i modalitats que dificultin la comprensió i la memorització.
- ▶ Davant la proximitat d'un examen per a poder fer repassades ràpides i àgils.
- ▶ Per a aclarir en un treball escolar o en un examen la temàtica que hagi d'explicar.

Com es fa un quadre sinòptic

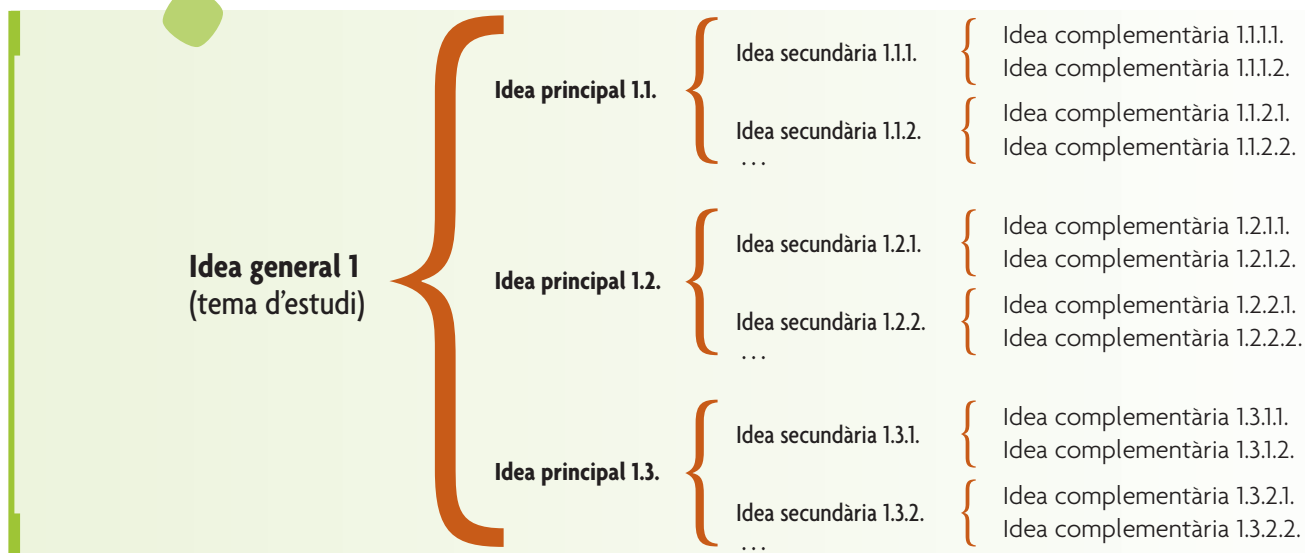
A l'hora de fer un quadre sinòptic has de tenir en compte la seva forma i el seu contingut.

LA FORMA

La forma és la manera com has de representar la informació sobre el paper. En aquest cas, normalment es fa mitjançant un **esquema o diagrama de claus**, és a dir, un esquema que hem explicat a la pàgina 89. En alguns casos també el pots representar en forma de **quadre esquemàtic**. Per exemple, si vols fer un quadre sinòptic en forma de diagrama de claus pots seguir els passos següents:

- Calcula les **mides del diagrama** de claus que faràs sobre el paper. Normalment el paper es disposa en forma apaïxada.
- El **títol de la temàtica** que s'ha d'estudiar s'ha de posar al marge esquerre del paper i a continuació cal posar la clau principal (la més gran).
- **D'esquerra a dreta** hauràs d'anar incorporant les idees per ordre jeràrquic i hauràs d'anar obrint totes les claus que siguin necessàries.
- Pots fer servir lletres de grandària diferent, colors i/o subratllats per a destacar els nivells d'importància de les idees.

Exemple

El principal inconvenient amb què et pots trobar amb aquesta manera de presentar la informació és que el diagrama quedi descompensat, és a dir, més ben fet a la part esquerra que a la part dreta, on la informació acostuma a quedar moltes vegades massa atapeïda. Per això insistim molt que, abans de començar, facis un bon càlcul previ del que t'ocuparà l'esquema.

EL CONTINGUT

El contingut del quadre sinòptic dependrà de l'elaboració que facis de la informació del text de partida. Hauràs de llegir prèviament el text d'origen amb l'ajuda d'altres tècniques, com el subratllat o les notes de lectura, per tal d'extreure'n les idees i les seves relacions. A partir d'aquí, hauràs d'organitzar i representar aquestes idees en el quadre sinòptic.

Els passos que pots seguir són els següents:

- El punt de partida ha de ser una **lectura comprensiva** del tema amb el **subratllat** de les idees principals i subordinades. Primer has de trobar la idea principal, que acostuma a coincidir amb el títol del text. Aquesta idea anirà al marge esquerre davant de la clau més gran del quadre sinòptic.
- Després, hauràs de llegir paràgraf per paràgraf i fer-te preguntes sobre el contingut, de manera que entenguis molt bé la idea principal de cada paràgraf. Cadascuna d'aquestes idees serà el títol de les claus més petites, que agruparan altres idees secundàries.
- Quan facis la lectura del text, has de saber captar clarament **l'ordre i la jerarquia de les idees** per tal que la representació de la informació estigui ben ordenada en el quadre sinòptic.

Fer un bon quadre sinòptic és lent, però és una eina de gran ajuda per a entendre bé els continguts d'un tema, per a simplificar molt la informació i per a preparar d'una forma ràpida i amb seguretat un examen.

- L'ordre i la jerarquia de les idees reflecteixen la manera com aquestes idees es troben relacionades en el text, és a dir, quines idees són més generals i quines són més específiques, també quines són principals i quines secundàries i el grau de subordinació d'unes a les altres. Cal recordar que el que diferencia el quadre sinòptic de qualsevol altre esquema és el tractament jeràrquic i ordenat de tota la informació.
 - Has d'ordenar i escriure les idees al quadre sinòptic, d'esquerra a dreta, primer les més generals i a continuació les més específiques, i de les principals has d'arribar a les secundàries. Has de posar exemples.
 - Fes servir paraules clau o frases molt curtes, amb sentit, extretes del text que hakis llegit, per a representar cada idea en el diagrama, de manera que estigui **simplificat al màxim**.
 - Torna a llegir el text per tal de comprovar que no t'has deixat informació rellevant.
- Un cop acabat el quadre sobre el paper, et recomanem que facis un repàs del contingut tenint en compte els requisits següents:
- S'ha de poder llegir fàcilment d'un cop d'ull.
 - La informació ha de ser clara, neta i ordenada.
 - No et pots deixar informació important.
 - La lectura del quadre t'ha de permetre entendre i recordar el tema treballat.
 - Que sigui transferible, és a dir, que qualsevol altre company el pugui entendre igual que tu.

Exemple

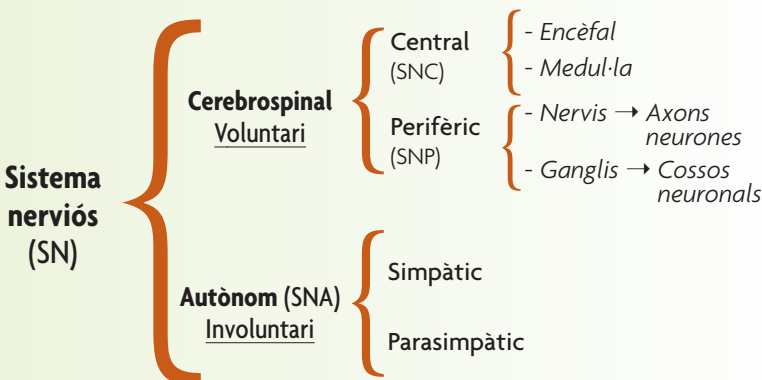
El sistema nerviós

El conjunt de l'encèfal i la medul·la espinal rep el nom de *sistema nerviós central* (SNC) i és on es concentren la major part dels cossos cel·lulars de les neurones amb les seves dendrites.

Les connexions de l'SNC amb els receptors i efectors, totalment necessàries, es fan mitjançant els nervis, formats principalment pels axons de les neurones, que emergeixen tant de l'encèfal com de la medul·la. Al llarg de la seva trajectòria hi ha un conjunt d'engruiximents, els ganglis, originats per acumulacions de cossos neuronals. Els nervis i ganglis constitueixen l'anomenat *sistema nerviós perifèric* (SNP). El conjunt de l'SNC i l'SNP, que rep el nom de *sistema nerviós cerebrospinal*, controla la vida de relació i les funcions voluntàries.

Però hi ha una altra subdivisió del sistema nerviós, el *sistema nerviós vegetatiu* o *autònom*, que és involuntari i controla les activitats viscerales. També s'hi distingeixen dos components: el *sistema simpàtic* i el *sistema parasimpàtic*.

Quadre sinòptic

Si analitzes la forma gràfica d'aquest exemple veuràs que pots trobar algunes estratègies que et permetran fer amb més facilitat el diagrama. Per exemple:

- Posar el títol en vertical per a ocupar menys espai.
- Reservar espai per als encapçalaments principals i secundaris.
- Començar a posar les idees a la part dreta.
- Reduir les expressions a paraules clau per tal que ocupin poc espai.

Un cop escrites totes les idees de la mateixa categoria, pots tancar amb una clau a l'esquerra i posar el títol del grup.

Un cop fets tots els grups amb claus d'un nivell, pots dibuixar la clau més externa i acabar el quadre sinòptic.

Quant al contingut, revisa el text de partida i veuràs que abans s'ha fet una lectura comprensiva amb l'ajuda del subratllat de les paraules que hauran d'aparèixer al quadre sinòptic. Fixa't que els termes subratllats del text no estan ordenats, per tant hauràs de trobar la coherència lògica i la jerarquia entre les paraules i ordenar-les de manera que el quadre sinòptic representi bé el contingut expressat, és a dir, en l'ordre adequat.

El quadre sinòptic, com ja hem dit, el pots representar també en forma d'un esquema en quadre. En aquest cas, et pot servir per a representar gràficament la comparació entre dos o més textos o temàtiques que vulguis relacionar mitjançant un quadre de doble entrada (exemple de sota).

Exemple

Comparació de les característiques de tres grups d'un curs de 4t d'ESO

4t D'ESO	Dinàmica del grup	Cohesió	Actitud	Resultats d'avaluació
Grup A	Rendiment mitjà. A vegades és difícil conduir el grup. Una mica dispers.	Hi ha alguns subgrups força tancats que dificulten, tot i que no sempre, una bona sintonia global.	No tothom compleix amb les obligacions i un sector té problemes de puntualitat.	Mitjans. Un 30% està per sobre del 7, un 40% entre el 6 i el 7 i un 20% està entre el 5 i el 6. Un 10% està per sota del 5.
Grup B	Dolenta. Resulta molt difícil controlar el grup. L'activitat és molt caòtica.	Molt baixa. Massa individualisme i manca de respecte entre els companys.	Dolenta. Regularment no es fan les feines i hi ha molt poca puntualitat.	Baixos. Un 10% està per sobre del 7. Un 20% està entre el 6 i el 7. Un 50% està entre el 5 i el 6. Un 20% per sota del 5.
Grup C	Bona, amb un bon nivell d'interacció.	Bones relacions entre els membres del grup. No hi ha individus aïllats.	Compliment i puntualitat en el lliurament de deures i treballs. Bona actitud durant la classe.	Molt bons. Un 80% està entre el 7 i el 9.

En aquest exemple, s'han seleccionat prèviament els conceptes que es volen comparar de cada grup. Com que es tracta de grups d'alumnes d'un curs de 4t d'ESO, es decideix analitzar quatre conceptes: la dinàmica de cada grup, la cohesió o grau d'interacció de cada grup, l'actitud o comportament i els resultats d'avaluació. El quadre permet entendre clarament la comparació entre els conceptes d'una forma senzilla i ràpida.

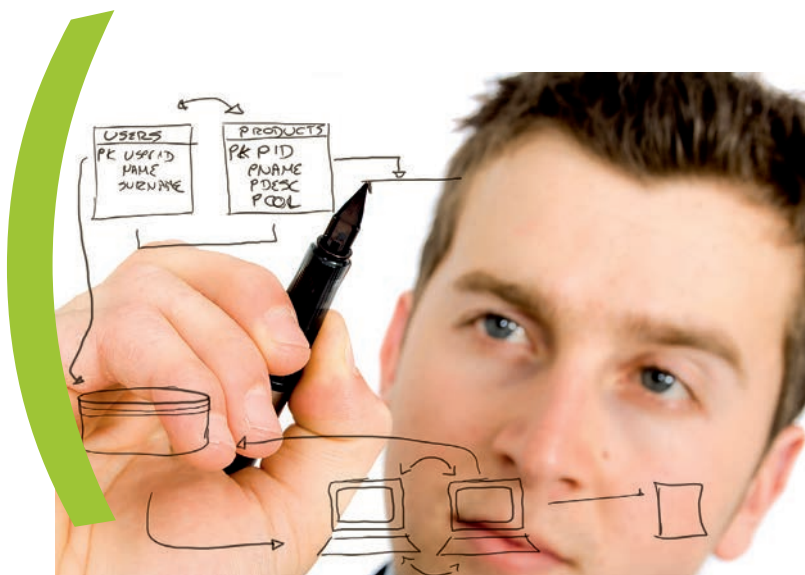
Diferències entre el quadre sinòptic i l'esquema

Tot i que el quadre sinòptic i l'esquema s'assemblen, i fins i tot podríem dir que el quadre sinòptic és una variant de l'esquema, hi ha característiques clarament diferenciadores que especifiquem a continuació:

- L'esquema és un esquelet d'idees fonamentals d'un text, més sintètic que un quadre sinòptic.
- L'esquema no sempre representa un ordre jeràrquic entre els seus components, mentre que en el quadre sinòptic l'ordre jeràrquic és la característica principal i reflecteix l'estructura ordenada del text de partida.
- L'esquema es construeix amb les idees principals del text analitzat, mentre que el quadre sinòptic no deixa de banda idees secundàries i/o exemples.
- El quadre sinòptic és compost de paraules clau, mentre que l'esquema pot contenir també frases i expressions més llargues.

Pensa-hi una mica!

- ✓ Com t'ho faries per a fer el quadre sinòptic d'un tema o d'una lliçó? Per on començaries?
- ✓ Creus que es pot fer un quadre sinòptic d'un text en què les idees estan desordenades?
- ✓ Si et demanen un esquema general d'un text amb només les idees principals, faries un quadre sinòptic?
- ✓ Quins serien els passos que seguiries per a preparar un examen amb l'ajuda de quadres sinòptics? Quant temps previ a l'examen creus que necessaries per a estudiar d'aquesta manera?
- ✓ Es pot fer el quadre sinòptic d'un llibre sencer? És la tècnica més adequada en aquest cas o seria millor el resum? Per què?

Idees principals

- El quadre sinòptic és la representació gràfica de les idees d'un text ordenades d'una manera global i comprensiva.
- La característica bàsica d'un quadre sinòptic és que les idees estan ordenades jeràrquicament, és a dir, primer hi ha les principals o més generals i a continuació les subordinades o més específiques.
- Per a elaborar un quadre sinòptic s'ha de pensar primerament en la forma de representar-lo. Es pot optar per un format de diagrama de claus, el més habitual, o de quadre esquemàtic.
- El segon pas és elaborar els continguts amb l'ajuda del subratllat del text de partida per tal d'obtenir l'estructura d'idees, que s'hauran d'escriure en el quadre sinòptic respectant-ne l'ordre jeràrquic.
- Estudiar amb l'ajuda de quadres sinòptics estimula la memòria visual i l'aprenentatge significatiu dels continguts, al contrari de l'estudi mecànic i memorístic.